

III

Разнообразниѣ предмети отъ новокаменното време показватъ, че преди петъ — шестя и повече хиляди години въ България кипѣлъ доста напредналъ животъ. Тя била покрита съ села. Хората на тия села орѣли и сѣели. Оралата имъ били, вѣроятно, още много прости, — прикривени дървета, на върха на които билъ набиванъ, напимѣръ, еленски рогъ да рови по-лесно земята. Много е за вѣрване, че човѣкътъ почналъ порано да жъне готовото, растеще въ диво състояние жито, отколкото да оре. Оралото се карало съ ржка или пѣкъ съ единъ волъ. По набраздената земя още въ онова време сж сѣели жито, ржъ, ечимикъ; овесътъ се явилъ по-късно, а царевицата станала известна на европейцитѣ едва преди петстотинѣ години, когато се откри Америка.

Земедѣлецътъ-селянинъ се замислювалъ вече да прибира запасъ за иззимяване на добитъка, а сжщо тѣй следѣлъ удобното за всѣка полска работа време и за туй отъ онова време още той сималъ нѣщо като календаръ. Пасбищата и полянитѣ били вече огласяни отъ костената или отъ тръстиковата свирка на овчаря, който дене и ноще придружавалъ стадата отъ овце, кози или пѣкъ говеда.

И въ селото е бликалъ животъ и то доста напредналъ. Тамъ се виждала жена, облѣчена съ кълчищена или съ вълнена дреха, и

накичена съ гердани отъ семки и отъ други предмети, да преде на хурка съ въртено, подсилвано да се върти съ костенъ или съ прѣстенъ прешленъ. Баба или момичка се свирали до огнището, дето горѣлъ дене и ноще огънь, и вадѣли изъ побитото въ земята голѣмо гърне жито да го мелятъ на поставена тамъ ржчна мелница. Тѣ замѣсвали и хлѣба вѣроятно безъ подкваса, прѣсенъ, на голѣми пити и го пекли въ огнището или въ пещъта. Въ кжщата се виждалъ и станъ, до който висѣла кълчищена или вълнена прежда, опъната надолу съ тежки, изпечени отъ глина топки и на него жена тѣчала твърде груби платове за ризи и за горни дрехи. По стенитѣ висѣли кратунки за вода, каменни брадви, тесли и чукове. Долу по пода се виждали паници, голѣми и малки, и други сѣдини, въ нѣкои отъ които варѣли на огнището ястие. За добитъка особенъ оборъ нѣмало. Добитъкътъ ношувалъ въ кжщата. Тя била отрупана наоколо съ боклуци отъ най-различни нѣща, които прѣскали смрадъ и заразни болести и върху които опитоменото преди всички други животни куче се излежавало и пазѣло кжщата.

Дѣдото не билъ вече единствениятъ майсторъ на сѣчивата. Тази работа преминала въ ржцетѣ на специалисти-майстори, които почнали да отварятъ свои работилници. Тѣ работѣли вече огладени ножове, тесли и чукове.